

RÁD BYCH SI ZALETĚL NA ASTEROID PETIŠKA

Ivana Matyášová
Snímky ČTK a archiv

Už dávno není kudrnatým blondáčkem z tatínkových dětských knížek. Svým vousem připomíná **Martin Petiška** úctyhodného kmeta. Ve skutečnosti má však rozepsaných hned několik knížek najednou. A přesto si připadá jako fantastický lenoch. Úplně nejradši by se jednou vypravil na asteroid Petiška. Zatím se ale vesmírem rád toulá aspoň ve své fantazii.

► **Kdyby vám někdo nabídl stroj času, kam byste si s ním zaletěl?**

Určitě do dětství, to byly doby, kdy člověk měl velmi málo povinností a velmi mnoho svobody. Zatímco teď, s tím covidem, se dá cestovat prakticky ještě hůř než v mém dětství. Při první „cestě“ do ciziny, to mi bylo asi sedm, jsem přešlápl jednou nohou do Polska a pořád se rozhlížel, kdy mě zastřelí. Moji spolužáci, kterým jsem o tom později vyprávěl, se na mě dívali jako na Emila Holuba, který se vrátil od Mašukulumbů.

► **Jaký zážitek z dětství byste si rád zopakoval?**

Určitě Vánoce! Dost mě ale tehdy udivovalo, proč jsou mé staré prateřky právě o Vánocích smutné a pláčou. Až po čase mi došlo, že se jim stýská po lidech, které měly rády, a už tu s nimi nejsou. Chodili jsme pak s maminkou na hřbitov a dávali svíčky na opuštěné hroby. V těchhle krásných časech ještě nikdo z mých blízkých nebyl na druhém břehu.

A všichni, které měl člověk rád a kteří měli rádi jeho, se scházeli u jednoho stolu, a ne jen ve vzpomínkách.

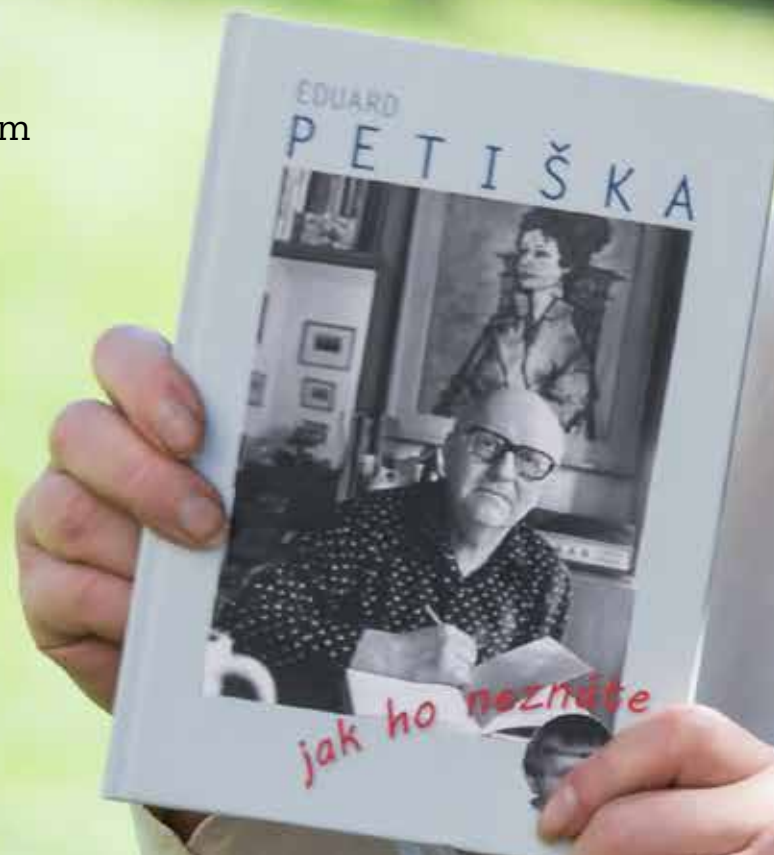
► **V dětství jste inspiroval tatínka při psaní dětských knížek o Martínkovi. Co na to říkali kamarádi?**

Kupodivu si mě s ním nikdo nespojoval. I když se mi to s odstupem času zdá trochu zvláštní. Už proto, že jsem se tehdy opravdu hodně podobal roztomilému blondáčkovi, kterého do tátových knížek malovala Helena Zmatlíková. Krátce před svou smrtí můj tatínek jednu z těchto knížek podepisoval malé holčičce, která v ní už měla dvě věnování. Jedno z nich psal její babičce a druhé mamince. Zrovna nedávno na tyhle knížky přišla řeč na návštěvě u známých, kteří měli malého syna. Dokonce mu slíbili, že přijde na návštěvu kamarád Martínek.

► **A jak to dopadlo?**

Jejich syn mi pod stolem připravil vláček s kolejnici. A když mě ►

„Různé příběhy jsem si začal vymýšlet už ve dvou třech letech.“

O šlechtě

„Když český miliardář udělá něco, co není zrovna košer, leckdy se tím moc netrápí. Pro šlechtice to ale znamená zkázu rodové pověsti.“

O dědečkovi

„Sedával v lavici s Jaroslavem Haškem, s jeho vnukem jsme si nedávno na ty naše dědečky připíjeli. Tihle dva se ale v lásce moc neměli, snad se oba zamilovali do jednoho děvčete, a nebo si dlužili nějaké peníze.“

1951

Narodil se 27. března.

1975

Vychází (po šesti letech zákazu) sbírka veršů *Můj Faust*.

1990

Založil nakladatelství Martin (příprava *Almanachů českých šlechtických rodů*).

2002

Vychází *Česká kniha mrtvých* (po 25 letech psaní a přepisování).

2018

Vychází román *Chceš být král?*

2051

Oslava 100. narozenin v restauraci Daidalos na Orionu. Martin Petiška dodává: „Toto oznámení slouží i jako pozvánka (27. března, od rána až dokud neusneme...)“

S kolegou, spisovatelem Luborem Falteiskem, v Národní pedagogické knihovně J. A. Komenského v Praze během křtu publikace *Současní čeští ilustrátoři knih pro děti a mládež* (2005)

» uviděl, rozplakal se zklamáním. K utišení nebyl ani poté, kdy jsem mu slíbil, že si s ním klidně pod tím stolem s vláčkem budu hrát. O kamarádství s falešným Martínkem nestál. Myslím, že Kryštůfek Robin z *Medvídků Pá, Milneův syn*, by mohl o podobných zklamáních vyprávět.

» Mít tatínka spisovatele přece jen asi nebylo úplně obvyklé...

Žili jsme v Brandýse nad Labem, na malém městě, tam se to tak nebralo. Někdo měl tatínka truhláře, já zase spisovatele, nebylo to nic zvláštního. V době, kdy tatínek začínal psát pro děti, nebyl navíc ještě tak známý. A v 50. letech nesměl nějakou dobu vůbec publikovat, nebo jen s potížemi.

» Co na to říkali lidé z malého města?

Někteří nás začali ostrakizovat, jak by řekli staří Řekové. Naštěstí v té době za tatínkem z Prahy jezdili jeho přátelé, kteří na tom byli podobně jako on. Třeba Jiří Kolář, dnes jeden z našich nejsvětovějších výtvarníků. Tehdy psal ovšem básně a já mu běhal se džbánem pro pivo. Po jednom vydařeném obědě nám do knihy hostů napsal své – pokud vím, jedi-

né – dva rýmované verše: „U Petišku dobře v bříšku.“ Velkým tatínkovým přítelem byl Jaroslav Seifert, s kterým chodil na dlouhé procházky v Mariánských Lázních, kam se oba jezdili léčit.

» Kdy jste začal uvažovat o tom vydat se stejnou cestou jako tatínek?

Různé příběhy jsem si začal vymýšlet už ve dvou třech letech. Tatínek z toho dokonce sepsal knížku mých pohádek, kterou se už ale 30 let marně snažím najít. Některé z těch příběhů dokonce i ilustroval, uměl totiž překrásně kreslit. Jeho ilustrace jsem později použil i ve své knížce *Tajný život koček*.

» Jak tatínek honil vaše spisovatelské pokusy?

Zpočátku z toho měl legraci. Když jsem ale v šestnácti letech vyhrál literární soutěž, Strážnici Marušky Kudeříkové, tak mě i s maminkou naložil do auta a na tu jižní Moravu se mnou jel. Jednou ho jeho kamarád, František Hrubín, upozornil na to, že mi něco vyšlo v časopise Host do domu. Tatínek mi ten časopis tehdy přivezl domů a já měl hroznou radost.

» Nejspíš jste už tehdy leccos o spisovatelské profesi věděl.

Hlavní výhoda spisovatele je v tom, že může kdykoliv odejít do exilu, a přitom zůstat doma. Můj spolužák, svatební svědek a pozdější nakladatel Ivo Železný, mi říkal: „Až přijdou na to, co píšeš, tak si to odskáčeme oba.“ Bylo to v době, kdy jsem psal různá podobenství. Třeba povídku o tom, jak v následujících stoletích začnou závody vyhrávat závodníci, kteří doběhnou poslední, zatímco ti první budou opovrhováni a potrestáni. Cenzoři našťestí podobné fantasmagorie považovali za úplně hlouposti a nevěnovali jim pozornost. Proto jsem radši psal o 22. století, tam už byla svoboda.

» Za minulého režimu prý směla vycházet od Petišky jen jedna knížka ročně. Údajně jste právě kvůli tomu začal používat pseudonym...

Něco pravdy na tom je. V 80. letech, kdy už jsme vydávali knížky oba, měl tatínek obavy, že by s tím mohly nastat problémy. Proto jsem začal používat pseudonym Eduard Martin. Byl sice snadno prokouknutelný, obzvláště mezi lidmi, kteří nás znali, ale přece jen to tolik nekřičel.

» V čem jste si byli s tatínkem podobní, a v čem úplně jiní?

Tatínek si jednou přečetl nějaký můj text a povídá: „Kluku, když my dva budeme psát o jednom stole, tak to budou dva úplně jiné stoly.“ Dost mě to potěšilo – nikdy jsem nestál o to ho kopírovat, jak se to některým dětem z podobných rodin stává. Na rozdíl od tatínka jsem také dlouho nepsal dětské knížky. Až letos mi vyšla *Pohádková maminka*, moje třetí knížka pro děti.

» Co je pravdy na tom, že po vás hvězdáři pojmenovali asteroid?

Ve vesmíru opravdu létá asteroid Petiška. Když na hvězdně potřebovali dětem vysvětlit názvy souhvězdí, četli jim při tom z tatínkovy knihy *Staré řecké báje a pověsti*. A pojmenovali jménem Petiška asteroid. Později jsem na tento asteroid umístil i děj jednoho ze svých příběhů. Kromě Petišky tam ale, pokud vím, létá i Karel Čapek nebo Božena Němcová. Přátelům, kteří jsou už z poměrů tady zoufalí a nemají doma klid, ří-

„Tatínek říkával, že každý spisovatel má mít vždycky nějakou knihu rozepsanou.“

kám, že na asteroidu Petiška je jako v Mariánskách. Nikoho nepříjemného tam nepotkají, nikdo je nerozčílí a klíče jim nechám pod meteoritem. Sám bych si tam vážně někdy rád zaletěl.

» Jméno Petiška prý dostal také nějaký brouk.

Při jedné prezentaci *Almanachu české šlechty* z knižní řady, kterou vydávám, jsem potkal věhlasného entomologa Zdeňka Švece. Brouka, kterého objevil, pojmenoval Petiška po mně a po tatínkovi a já byl rád. Už proto, že brouk je někdy lepší příbuzný než ti, které člověk doopravdy má. V rodině má tento brouk mimo jiné samé zajímavé osobnosti. Jeden druh byl pojmenovaný po bývalém prezidentovi Spojených států amerických Georgi Bushovi, druhý po americkém generálově Normanu Schwarzkopfovi, který válčil v Perském zálivu. S Petiškou si tak teď mohou povídat třeba o válčení.

» Co vás přivedlo na myšlenku vydávat šlechtické almanachy?

Vlastně tomu pomohla úplná náhoda. Už před revolucí jsem se kamarádil s rodinou malíře Pavla Brázdy. Jednou jsem doprovázel jejich dceru, která šla zrovna vracet lyže své sestřenci, princezně Lobkovicové. Od té doby jsme se čas od času scházeli s doktorem Františkem Lobkovicem a snili o tom, jak v lepších časech začneme vydávat almanachy české šlechty. Čeští šlechtíci neměli v té době ten „správný třídní původ“ a zprávy o nich se vytrácely.

» Přišel jste na to, co vlastně šlechtice různých rodů spojuje?

V prvé řadě vědí, co si mohou a nemohou dovolit, protože žijí ve skleněném domě, kde je na ně hodně vidět. Když český miliardář udělá něco, co není zrovna košer, leckdy se tím moc netrápí. Pro šlechtice to ale znamená zkázu rodové pověsti. V jedné šlechtické rodině měli například neúspěšného podnikatele, který připravil řadu lidí o mnoho peněz. Rodina kvůli tomu prodala velkou část majetku, aby mohla »

INZERCE

poplatit jeho dluhy. Zachovat si čest považují prostě šlechtici za svou povinnost. Kromě toho mají před sebou perspektivu rodu, a proto se na řadu věcí dokážou dívat s nadhledem. Málokdo z Čechů ví, jak se jmenovala jeho prababička křestním a dívčím jménem, což je mezi šlechtici zcela běžné. A pokud přijdou o majetek, kupodivu nezahořknou. Při svačině mi třeba jeden kníže ukazoval rytiny zámků, o které přišel, a bez jakékoliv hořkosti povídá: „To je krásna, vidte.“

› Když jste mluvil o perspektivách rodu, podědily po vás děti spisovatelské geny?

Dcera vystudovala hru na klarinet. Syn pracuje ve vědeckých informacích, ale nedávno mi říkal, že právě napsal román. Má to být jakási anti-utopie. Ale je dost emancipovaný, o svých textech se mnou nemluví. Na rozdíl ode mě, který svému tatínkovi ukazoval všechno, co napsal. A stejně tak to on ukazoval mně. Svě texty dával vždycky číst také Františku Hrubínovi, s kterým se znal už od války. Navzájem si také napsali hodně dopisů. Právě se chystám jejich korespondenci vydat, vlastně je to dost strhující román. Myslel jsem, že to stihnu k nedávnému 100. výročí narození Františka Hrubína, ale s covidem se to všechno zdrželo.

› Co vás na té korespondenci obzvlášť zaujalo?

Určitě to, jak otevřeně se v 50. letech v těchto dopisech vyjadřovali. František Hrubín například tatínkovi napsal: „Našimi poslanci jsou Verlaine, Laforgue, Apollinaire, Toman, Hora – a nikdo jiný nemá právo sáhnout na jediné naše slovo.“ Literární vědkyně, které jsem tento dopis ukazoval, mi potvrdila, že na tehdejší dobu to bylo opravdu hodně odvážné. Zajímavá byla i délka dopisů. Hrubín třeba napsal tatínkovi šestnáctistránkový, který v noci hodil do schránky, a během noci napsal další, stejně dlouhé psaní. Oba v té době nemohli publikovat, a tak potřebovali s někým komunikovat.

› Slyšela jsem, že právě píšete rodinné paměti.

Opravdu bych rád napsal o zajímavých lidech, kteří k nám jezdili jako do klubu. V 50. letech bylo v Bran-

dýse nad Labem, kde jsme bydleli, přece jen bezpečněji než v Praze. Tatínek v té době nemohl publikovat, a tak hodně natáčel na svoji kameru. Dodnes se dochovaly například záběry, jak chodí podél Labe s Jiřím Kolářem, kterého právě propustili z kriminálu. Mohl bych vám ukázat i gauč, na kterém seděl Zdeněk Miler, když řekl tatínkovi: „Edo, já vymyslel takový zvíře a potřeboval bych k němu nějaký text.“ To zvíře byl krteček. A ten text, který mu Eda k obrázkům dodal, byl doprovod k prvním knížkám o slavném „Milerově zvířátku“. Od té doby u nás byli krteci ctěni, žádnému se nesmělo na zahradě ublížit. A že jich v Brandýse bylo vždycky pozeňnané.

› Na zajímavé lidi měl prý štěstí už váš dědeček.

Sedával v lavici s Jaroslavem Haškem, s jeho vnukem jsme si nedávno na ty naše dědečky připjeli. Tihle dva se ale v lásce moc neměli, snad se oba zamilovali do jednoho děvčete, a nebo si dlužili nějaké peníze. Jisté je, že ve své povídce *Tragický konec sekundána Petišky* nechal Hašek mého dědečka rozřezat na kusy a spálit v kamnech. V jiné povídce zase obraz papírníka tohoto jména znečistily mouchy. Ještě, že nás nedal i do Švejska. V Úrazové dělnické pojišťovně, kde dědeček pracoval, se kromě toho seznámil i s tehdy ještě neznámým

„Nikdy jsem nestál o to tatínka kopírovat, jak se to některým dětem z podobných rodin stává,“ říká spisovatel

Franzem Kafkou. Zúčastnit se tak mohl i prvních Kafkových předčítání.

› Kolik knih máte vlastně rozepsaných?

Je jich moc. Při inventuře před sedmdesátinami mi došlo, že bych musel žít snad déle než Meda Mládková, abych je vůbec všechny dopsal. A navíc být věčně mladý jako moji rodiče. Maminka do 88 let plavala, byla otužilkyň, ve svých 93 letech měla lepší paměť než já teď. A tatínek říkával, že každý spisovatel má mít vždycky nějakou knihu rozepsanou. Jen jednou tohle pravidlo porušil, a z Mariánek, kam tehdy odjel, se už nevrátil.

› Co ještě jste při té inventuře zjistil?

Došlo mi, že jsem možná mohl psát o jiných, důležitějších věcech. Napsal jsem asi 70 knížek, ale stejně si připadám jako fantastický lenoch. Jako dítě jsem snil o tom, že napíši ságu o rodině praotce Čecha, kterou budu sledovat až do současnosti. S přibývajícím věkem mi ale došlo, že takovou knížku se mi asi nikdy dát dohromady nepodaří. A tak jsem aspoň vydal *Českou knihu mrtvých*, která začíná pralidmi a končí roboty, shrnuje lidské životy i české dějiny. Je to snad nejtlustší básnická sbírka, která vyšla po sametové revoluci. Kdybych měl pro nějakou svou knížku strčit ruku do ohně, tak by to byla asi právě tahle. ■

„Dcera vystudovala hru na klarinet. Syn pracuje ve vědeckých informacích, ale nedávno mi říkal, že právě napsal román.“